

УДК: 378.1.032

Ф. ТРИШИН, А. КАЦ, Т. МАРКОВА

Одеська національна академія харчових технологій

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ У ВНЗ

У статті розглядаються деякі аспекти підготовки висококваліфікованих фахівців професійної освіти у вищих навчальних закладах в умовах упровадження системи управління якістю.

***Ключові слова:** професійна освіта, висококваліфікований фахівець, вищий навчальний заклад, якість.*

Постановка проблеми. У поточному столітті ми є свідками попиту на висококваліфікованих спеціалістів професійної освіти і його широкої диверсифікації поряд з усе більшим усвідомленням його вирішального значення для соціально-культурного і економічного розвитку і створення надійного, світлого та безпечного майбутнього.

Одним із головних стратегічних пріоритетів кожної держави, зокрема української, є створення належних умов для забезпечення країни якісним трудовим потенціалом шляхом професійної самореалізації особистості, задоволення її потреб у професійних освітніх послугах, надання якісної професійної підготовки впродовж усього життя з урахуванням вимог вітчизняного та міжнародного ринку праці, забезпечення трудоворесурсної безпеки країни, яка є, на нашу думку, найголовнішою. Без компетент-

ного майбутнього фахівця покращення життя, забезпечення національних інтересів на міжнародній арені, вирішення соціально-економічних проблем важко уявити, особливо на сучасному етапі, коли прискорення науково-технічного прогресу веде до швидких змін і вимог до професійних знань, умінь і навиків. Крім того, процеси, що відбуваються в освіті, мають розглядатися лише в комплексі проблем людства, важливішою з яких є забезпечення добробуту людей, виживання і стійкого розвитку людської спільноти. На думку вітчизняних і зарубіжних фахівців, система освіти є реальним засобом розв'язання цієї проблеми. Враховуючи важливість освіти професійної діяльності останнім часом спостерігається підвищений інтерес до її якості, яка стає предметом роздумів та тематики жвавої дискусії на науково-практичних конференціях. Ми знаходимося на етапі перетворень в системі вищої освіти, яка передбачає інтеграцію методів та принципів інноваційно-інформаційної моделі розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тенденції розвитку професійної освіти висвітлені у працях чимало провідних науковців, як Г.В. Зебзєєва, О.К. Любчик, М.Д. Куцак, А.Ю. Волкова, М.В. Кисіль. Досліджували питання системи управління якістю освіти автори: А.І. Чміль, В.Г. Базелю, О.П. Мещанінов, С.Ф. Дмитриченко, Б.І. Хорошун, М.О. Хмелевський, О.М. Язвінська. Не меншу увагу питанням підготовки висококваліфікованих фахівців приділяли В.В. Сиченко, Г.І. Калінічева, Ю.А. Галайко, О.А. Барвінський. Вибір який зробила Україна, так званий європейський, що передбачає ринковість економіки, відповідальність та демократичну свободу, зумовлений сучасними євроінтеграційними процесами. На думку Г.В. Зебзєєвої на сьогодні в нашій країні не досягнуто європейського рівня та доступності освіти [1]. Цілком очевидно, що на шляху підготовки фахівців професійної діяльності виникають нові вимоги, які потребують дослідження.

Формулювання цілей статті: розглянути деякі аспекти підготовки фахівців професійної освіти в умовах впровадження системи управління якістю освіти.

Виклад основного матеріалу. Проблема якості освіти в Україні в останній час має все більш важливе соціальне, економічне, ідеологічне та технічне значення. Звернення уваги на цю проблему зумовлене об'єктивними чинниками: від якості інтелектуального капіталу залежить рівень розвитку країни та її економічної конкурентоспроможності; якість освіти набуває все більшого значення в забезпеченні конкурентоспроможності випускників вищої професійної школи на вітчизняному ринку праці. Останнім часом приділяється велика увага питанням розробки й впровадження у вищих навчальних закладах системи управління якістю як один із головних важелів напряму підготовки висококваліфікованих фахівців. На думку авторів [2] одним з основних напрямів підвищення рівня професійної підготовки фахівців є розробка варіативних моделей управління якістю вищої освіти, заснованих на принципах TQM – Загального управління якістю освіти, закладених в основі стандартів ISO 9001:2001. Впровадження стандартів системи управління якістю освіти є стратегічним рішенням кожного навчального закладу, що впливає з виду її діяльності та ризиками пов'язаними з нею, з потребами обраної моделі розвитку суспільства, з цілеспрямованістю, з розмірами та організаційною структурою. Ми вважаємо, що сучасні вимоги до випускників ВНЗ це є вимоги до самих організацій, які мають орієнтуватися на постійні зміни між попитом і пропонуванням кадрів та забезпечувати їх рівновагу.

Слід відзначити, що якість – це показник який свідчить про високу ефективність праці в суспільстві, джерело національного багатства і, що важливо, фактор виходу з соціальних та економічних криз. На думку автора [3] якість вищої освіти має забезпечити врахування в навчальному процесі динаміки технологічних та структурних змін, стратегії підприємництва, інноваційних процесів, організаційних вдосконалень, насиченості ринку праці, попиту і пропозиції окремих спеціальностей. Підготовка кадрів у вищій школі може вважатися лише тоді ефективною, якщо її технології будуть орієнтуватися на завдання ХХІ століття. Але все це не можливо, з нашої точки зору, без управління, яке є колективною діяльністю, що вимагає спільних зусиль, зокрема у ВНЗ, які мають за мету випускати конкурентоспроможних фахівців.

Найважливіша особливість сучасного етапу розвитку професійної освіти полягає в тому, що вона не може обмежуватися своєю попередньою функцією та вимогами. Зараз перед фахівцями професійної діяльності різних сфер висуваються вимоги, які притаманні ринковим відносинам. На наш погляд, врахування у ВНЗ принципів стандартів серії ISO 9000 дозволить ефективніше досягати рівень європейської якості освіти.

Проблема підготовки фахівців, здатних ефективно працювати в умовах внутрішньої та міжнародної конкуренції, поєднувати високу культуру та глибокі фундаментальні знання з умінням працювати в колективі, приймати рішення організаційного плану на різних рівнях професійної діяльності вже сьогодні набуває і міжнародного значення. З огляду на потреби суспільства та існуючу ситуацію в системі вищої освіти необхідно постійно вдосконалювати процес підготовки висококваліфікованих фахівців, досягати сучасного рівня їх знань за допомогою забезпечення якості освітнього процесу. Для цього, з нашої точки зору, не обійтись без врахування таких важливих аспектів при підготовці сучасних фахівців професійної освіти: вимоги роботодавців, як вітчизняних, так і зарубіжних; інтереси майбутніх фахівців різних сфер професійної діяльності; спрямування навчальної діяльності і практичної підготовки студентів на формування особистісних рис, суттєвих для успішної професійної діяльності; поєднання різних форм організації навчально-виховного процесу та використання активних методів навчання; рівень компетентності професорсько-викладацького складу; системна та систематична підготовка студентів до майбутньої професійної діяльності; розвиток інтелектуальних та творчих здібностей; рівень розвитку інноваційно-інформаційного простору, який дозволить фахівцям орієнтуватися у сучасному навколишньому середовищі; оцінка динаміки показників якості та успішності навчання студентів.

Сучасний процес переходу до постіндустріального інформаційного суспільства, а також економічні, політичні й соціальні зміни, що відбуваються в Україні, зумовлюють необхідність розвитку системи освіти, яка б адекватно відображала та задовольняла потребу суспільства в ній. У XXI столітті на конкурентну перевагу підприємств та організацій визначально впливає компетентність їхнього персоналу. На думку більшості авторів, першочерговим завданням вищих навчальних закладів (ВНЗ) є виховання та якісне навчання студентів знанням, вмінням та навикам швидкої адаптації до вирішення стратегічних планів держави та світу. Таким чином, сьогодні можна побачити створення в різних ВНЗ підрозділу з управління якістю освіти, метою якого є організація навчально-виховного процесу, здійснення моніторингу показників якості та успішності знань, оцінка сучасного стану та довгострокове планування покращення рівня надання освітніх послуг. Декілька важливих положень стосовно тенденцій формування ринку послуг професійної освіти О.В. Босак і Н.Н. Рим зазначають в роботі [4]: моніторинг якості освіти має бути повним, постійним, прозорим, об'єктивним; якість і акредитація, які міцно пов'язані між собою, висувають перед непогано розвиненою нашою системою ліцензування й акредитації нові завдання щодо використання європейських стандартів якості, і тому наша участь в європейській мережі з гарантування якості у вищій освіті обов'язкова вже в найближчий час; контроль якості повинен зосередитися не тільки на контролі навчального процесу, кадрів, науково-методичному забезпеченні, матеріальній бази тощо, а, насамперед, на контролі знань студентів і особливо випускників, визначаючи їхню компетентність і спроможність задовольняти вимоги ринку праці.

Вища освіта України для того, щоб відповідати сучасним вимогам, вважає М.В. Кисіль, має бути гнучкою (адаптивною) та динамічною, а вищий навчальний заклад повинен характеризуватись такими інноваційними рисами, як активний громадський контроль за якістю освіти; моніторинг стану закладу, проведення досліджень та розробка стратегічних планів розвитку; активне використання Internet; активна громадська роль у суспільстві, толерантність та повага, опанування культурної спадщини; активізація міжуніверситетських зв'язків, розширення асортименту послуг [3].

Основні проблеми, що виникли на початку XXI сторіччя у світовому просторі, насамперед українському, є подолання існуючої прірви між вузівськими навчальними програмами, системою їх викладання та забезпечення реальних запитів ринку праці, враховуючи інноваційну модель соціально-економічного розвитку. Слід відзначити, що приєднання України до світового освітнього простору означає насамперед гармонізацію та нормативно-правове забезпечення навчального процесу з урахуванням вимог міжнародної та європейської систем стандартів та сертифікації.

Згідно Конституції України кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості. Професійну освіту розглядаємо як складову системи освіти України, що є комплексом педагогічних і організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння знаннями, уміннями і навичками в обраній галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму, виховання загальної і професійної культури.

Висновки та перспективи подальшого розвитку. В ринкових умовах система професійної освіти в європейських країнах демонструє життєстійкість, адаптованість до соціальних змін. Одним з найважливіших завдань України можна вважати наближення світоглядних позицій викладачів і студентів до європейської ментальності. Важливо закріпити у свідомості молоді думку щодо безперервності процесу освіти як одного з найважливіших чинників конкурентоспроможності, самодостатності в постійно змінюваному світі. У свою чергу, все більше постає завдання в навчальній діяльності не просто давати суму знань або забезпечувати творче їх засвоєння, хоча ця функція завжди залишиться. Значно більше актуалізується завдання якісно надавати освітні послуги, створити умови потреби в них та навчити використовувати знання в практичній діяльності – професійній, суспільно-громадській, побуті.

Інтеграція в освітній простір професійної діяльності зумовлена причинами як внутрішнього характеру (забезпечення потреб національної економіки у кваліфікованих кадрах), так і зовнішніми (необхідність забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовому середовищі). З розвитком процесів глобалізації й інтернаціоналізації економіки й бізнесу перед вищою освітою постали нові цілі – підготовка професійних кадрів, здатних ефективно працювати в умовах глобального ринку.

Зазначаємо, що серед подальших перспектив нашого дослідження важливим напрямком вбачається порівняльний аналіз вітчизняних і зарубіжних тенденцій підготовки фахівців професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Зєбзєєва Г.В. Новітні тенденції державної стратегії модернізації якості освіти в Україні / Г.В. Зєбзєєва // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 8 (195). – С. 203-207.
2. Деменченко В. Якість навчально-виховного процесу як індикатор ефективності системи управління ВНЗ / В. Деменченко, О. Хотомлянський. // Вища освіта України. – 2011. – №2. – С. 106-111.
3. Кісіль М. В. Вимоги до вищої освіти в контексті формування інноваційно-інформаційного суспільства // Прикарпатський вісник Наукового товариства ім. Шевченка. Думка / Гол. ред. В.М. Мойсишин. – Вип. 3 (11). – Івано-Франківськ: Вид-во ПНУ імені В. Стефаніка, 2010. – С. 41-50.
4. Босак О.В. Тенденції формування ринку послуг професійної освіти / О.В. Босак, Н.Н. Рим // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008, вип. 18.6. – С. 294-298.

Сатаття надійшла до редакції 14.02.2012

Тришин Ф., Кац А, Маркова Т.

Одесская национальная академия пищевых технологий, Украина

**НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ ВЫСОКОКВАЛИФИЦИРОВАННЫХ
СПЕЦИАЛИСТОВ В ВУЗАХ**

В статье рассматриваются некоторые аспекты подготовки высококвалифицированных специалистов в высших учебных заведениях в условиях внедрения системы управления качеством

***Ключевые слова:** профессиональное образование, высококвалифицированный специалист, высшее учебное заведение, качество.*

Trishyn F., Kats A., Markova T.

Odessa National Academy of Food Technologies, Ukraine

SOME ASPECTS OF EXCELLENCE IN HIGHER EDUCATION

This article discusses some aspects of excellence in professional education institutions of higher education in quality management system requirements.

***Keyword:** vocation education, highly skilled, college, quality.*